

La llibertat en relació

Aquest monogràfic és possible gràcies als textos que les seves autores van presentar a la taula rodona *Repensar el que és polític* coordinada per María-Milagros Rivera, en el X Congrés de l'Associació Internacional de Filòsofes, titulat *Passió per la llibertat. Acció, passió i política. Debats feministes* celebrat a Barcelona, el 2 d'octubre de 2002, organitzat per Fina Birulés a qui agraïm que ens hagi donat l'oportunitat de publicar-los.

Totes les autores posen en el centre el fet que la llibertat neix i es desplega sempre amb un sentit del vincle i, com escriu Diana Sartori, amb el sentit de l'autoritat que autoritza el fer, l'actuar. Aquest és un dels pensaments i de la pràctica política més fructífera nascuda de la política de les dones que han significat la diferència de ser dona al món. També algunes dones de Duoda estem experimentant i entenent la llibertat en aquest sentit. Per això, en els espais *entre-dones* portem al món, amb més facilitat, relacions de llibertat femenina; perquè com diu Lia Cigarini, des de la nostra materialitat afirmem la nostra llibertat. També al llarg de la història, altres dones ens han ensenyat i mostrat que la llibertat, per a una dona, va acompanyada d'un sentit de la relació. En aquests espais de l'*entre-dones* és on moltes practiquem més les *relacions sense fi*, com les ha anomenat M.-Milagros Rivera, que són infinites perquè infinita és la cadena del desig, de la relació que podem establir quan es dóna aquesta obertura de disponibilitat a la relació pel gust d'estar en relació. D'aquesta manera, les relacions que signifiquen la diferència de ser dona són la

mediació que orienta la nostra política d'actuar amb llibertat, on hi està present sempre la relació "amb" l'altra i l'altre, sense arribar, com diu Lia Cigarini, a un "nosaltres".

Tot aquest pensament i pràctica política nascuda en el moviment de dones, ha estat clau per a moltes perquè ha desplaçat realment i simbòlicament el pensament i el sentit masculí modern de llibertat individualista, entesa com autonomia sense vincles: una llibertat reduïda a la conquesta de drets. Desplaçar aquest simbòlic de llibertat basada en la mesura masculina ha estat molt fructífer per a les dones perquè moltes ens hem fet conscients que el desig femení de llibertat pot, com diu Ida Dominijanni, desencadenar-se perquè no depèn de l'home, del seu poder sobre nosaltres, de la seva mesura. Amb la pràctica política de relació entre dones hem descobert que el desig de la llibertat pot circular i actuar en el món aquí i ara, si ens fem portadores d'un origen d'arrel femenina. Si ens vinculem amb les relacions d'autoritat i disparitat entre dones, agafant com a mesura la mateixa *relació sense fi* que hem viscut amb cada mare concreta, sigui l'experiència que sigui, podrem connectar amb la profunditat de nosaltres mateixes i podrem establir vincles simbòlics i encarnats en les relacions d'autoritat que, com diu Diana Sartori, sostenen i constitueixen sentit. La relació materno-filial és concebuda per a moltes de nosaltres com a font d'autorització i com a font d'una relació social fructífera i lliure, perquè està marcada per una interdependència pensada per la mediació i per l'intercanvi amb l'altre-altra.

També volem agrair a Ana Mañeru Méndez, molt estimada en el moviment de dones de Catalunya, Espanya i també d'Itàlia, la seva trajectòria en la pràctica política de les dones, pel seu saber fer i estar al món amb llibertat. Com diu Luisa Muraro, més que ensenyar la llibertat, aquesta s'aprèn en reconèixer l'autoritat i la llibertat d'una altra. I l'Ana durant els vint anys de treball a l'Institut de la Mujer ha ensenyat a moltes a ampliar les seves *relacions sense fi* i, també, els nostres horitzons de llibertat. Per això li dediquem les nostres paraules d'aquesta editorial.

La libertad en relación

Este monográfico es posible gracias a los textos que sus autoras presentaron en la primera mesa redonda *Repensar lo político* coordinada por María-Milagros Rivera, en el X Congreso de la Asociación Internacional de Filósofas, titulado *Pasión por la libertad. Acción, pasión y política. Debates feministas*, celebrada en Barcelona el 2 octubre de 2002. Agradecemos a Fina Birulés, su organizadora, que nos haya brindado la oportunidad de publicarlos.

Todas las autoras ponen en el centro el hecho de que la libertad nace y se despliega siempre con un sentido del vínculo y, como dice Diana Sartori, con el sentido de la autoridad que autoriza el hacer, el actuar. Este es uno de los pensamientos y de la práctica política más fructífera nacida de la política de las mujeres que han significado la diferencia de ser mujer en el mundo. También algunas mujeres de Duoda estamos experimentando y entendiendo la libertad en este sentido. Por ello, en los espacios *entre-mujeres* traemos al mundo con más facilidad relaciones de libertad femenina; porque, como dice Lia Cigarini, desde nuestra materialidad afirmamos nuestra libertad. También a lo largo de la historia otras mujeres nos han enseñado y mostrado que la libertad, para una mujer, va acompañada de un sentido de la relación. En estos espacios del *entre-mujeres* es donde muchas practicamos más las *relaciones sin fin*, como les ha llamado M.-Milagros Rivera, que son infinitas porque infinita es la cadena del deseo, de la relación que podemos establecer cuando se da esta apertura de disponibilidad a la relación por el gusto de estar

en relación. De esta manera, las relaciones que significan la diferencia de ser mujer son la mediación que orienta nuestra política de actuar con libertad, en la que siempre está presente la relación "con" la otra y el otro, sin llegar, como dice Lia Cigarini, a un "nosotras".

Este pensamiento y práctica política nacidos en el movimiento de las mujeres, ha sido clave para muchas porque ha desplazado realmente y simbólicamente el sentido masculino moderno de libertad individualista, entendida como autonomía sin vínculos: una libertad reducida a la conquista de derechos. Desplazar este simbólico de libertad basada en la medida masculina ha sido muy fructífero para las mujeres porque muchas hemos tomado conciencia de que el deseo femenino de libertad puede, como dice Ida Dominijanni, desencadenarse porque no depende del hombre, de su poder sobre nosotras, de su medida. Con la práctica política de la relación entre mujeres hemos descubierto que el deseo puede circular y actuar en el mundo aquí y ahora, si nos hacemos portadoras de un origen de raíz femenina. Si nos vinculamos con las relaciones de autoridad y disparidad entre mujeres, tomando como medida la misma *relación sin fin* que hemos vivido con cada madre concreta, sea cual sea la experiencia de cada una, podremos establecer vínculos simbólicos y encarnados en las relaciones de autoridad que, como dice Diana Sartori, sostienen y constituyen sentido. La relación materno-filial es concebida por muchas de nosotras como fuente de autorización y como fuente de una relación social fructífera y libre, porque está marcada por una interdependencia pensada por la mediación y por el intercambio con el otro/ la otra.

También queremos agradecer a Ana Mañeru Méndez, muy querida en el movimiento de mujeres de Cataluña, España y también de Italia, su trayectoria en la práctica política de las mujeres, por su saber hacer y estar en el mundo con libertad. Como dice Luisa Muraro, más que enseñar la libertad, ésta se aprende al reconocer la autoridad y la libertad de otra. Y Ana, durante los veinte años que ha trabajado en el Instituto de la Mujer, ha sabido vivir su libertad en

relación; de manera que ha enseñado a muchas a ampliar sus *relaciones sin fin* y, también, nuestros horizontes de libertad. Por ello, le dedicamos esta editorial.